

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาในบทที่ 1-4 พบว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเยาวชนที่กระทำ ความผิด มีแนวคิดและหลักการต่างจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ที่กระทำ ความผิด กล่าวคือ เด็กที่กระทำผิดมิใช่แต่เพียงบุคคลที่ไม่รู้กฎหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ที่ไม่มีความสำคัญในการ กระทำด้วย ทั้งนี้เพราะสภาพวัยวุฒิและวุฒิภาวะของเด็กนั้นอ่อนทั้งในด้านความนึกคิด และความ ชัยยังชั่งใจในการกระทำผิดและไม่ชัดเจนในการดำรงชีวิต เด็กจะไม่มีควมรับผิดชอบในการ กระทำใดๆ ของตน หรือเป็นเพราะหลงผิดไปโดยไม่รู้เท่าถึงการณ์ หรือด้วยความเบาปัญญาและ ความอ่อนแอทางจิตใจ ซึ่งอาจกล่อมเกลายให้กลับตัวเป็นคนดีได้ การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ กระทำความผิดจึงต้องเน้นการแก้ไขฟื้นฟูยิ่งกว่าการลงโทษ อย่างไรก็ตามในระยะแรกกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กยังมีแนวทางปฏิบัติที่ยังยึดติดกับการปราบปรามผู้กระทำความผิด การดำเนินคดี และควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไว้รวมกันในสถานพินิจ และ คุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่ออบรมและแก้ไขฟื้นฟูให้เด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดี โดยใช้วิธี ดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมตามปกติ ทำให้ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลเยาวชนเป็นจำนวนมาก และ จำนวนเด็กและเยาวชนที่ถูกส่งตัวไปอบรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีจำนวนมาก ขึ้น ทำให้การฝึกอบรมและแก้ไขฟื้นฟูไม่บรรลุเป้าหมาย และทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมตามปกตินั้น เมื่อกลับออกมาแล้วกลายเป็นผู้ที่มีตราบาป มีมลทินติดตัว สังคม รังเกียจและมีโอกาสหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก จนกระทั่งกระทรวงยุติธรรมมีการนำ มาตรการทางเลือกมาใช้เพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดบางประเภท ออกจาก กระบวนการยุติธรรมปกติ โดยนำแนวความคิดในระบบกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์มาใช้ แก้ปัญหาในรูปแบบวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งประเทศไทยได้นำรูปแบบมาจากชนเผ่าเมารี ในประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งมีแนวคิดในการพิจารณาตัดสินเด็ก โดยการนำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยโดยอาศัย แนวคิดที่ว่า ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของหมู่คณะหรือส่วนรวมมากกว่าที่จะเป็นของ บุคคลคนเดียว และการแก้ไขชดเชยไม่ใช่แค่เหยื่ออาชญากรรมเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงครอบครัว

ของเหยื่ออาชญากรรมด้วย โดยได้นำมาบัญญัติเป็นกฎหมายครั้งแรกในปี ค.ศ. 1989 ชื่อว่า “The Children, Young Persons, and Their Families Act 1989” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจากครอบครัว ชุมชน และผู้เสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยา อันเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุ และได้วางหลักการไว้ว่า เด็กและเยาวชนไม่ควรถูกดำเนินคดีอาญา หากยังมีมาตรการอื่นที่จะนำมาใช้แก้คดีได้ เว้นแต่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นประการอื่น

ซึ่งมาตรการทางเลือกสำหรับหันเหคดีเด็กและเยาวชนของประเทศนิวซีแลนด์ดังกล่าว ประเทศไทยได้นำมาปรับใช้ผ่านมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เป็นแนวทางปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดรูปแบบใหม่ที่มุ่งเน้นการลงโทษให้เจ็บตลอบแต่เพียงอย่างเดียว โดยรูปแบบดังกล่าวได้มุ่งเน้นแก้ไขเด็กและเยาวชนให้กลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก และได้รับการให้อภัยจากสังคมและผู้เสียหายอย่างจริงใจ ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว

แต่ทั้งนี้การนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้สำหรับเด็กและเยาวชน ควรกำหนดแนวทางในการนำมาใช้อย่างเหมาะสมและมีมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและเท่าเทียมกันในการแก้ไขเยียวยาเด็กและเยาวชน หากมาตรการพิเศษดังกล่าวยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว และมีข้อจำกัดในการเข้าสู่มาตรการพิเศษที่เคร่งครัดจนเกินไป ย่อมส่งผลให้การแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่อาจบรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรจะเป็นตามเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก

ผู้เขียนจึงเห็นว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาสมควรที่จะมีการปรับปรุงให้สามารถนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนได้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่ถูกจำกัดไว้ด้วยอัตราโทษ หรือจากประวัติการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งขั้นตอนในการปฏิบัติที่สมควรจะดำเนินการเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

จากการศึกษาแนวทางการใช้มาตรการทางเลือกเพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติของประเทศนิวซีแลนด์และประเทศไทย สรุปได้ว่า ประเทศนิวซีแลนด์มีการนำมาตรการทางเลือกมาใช้กับเด็กและเยาวชนตั้งแต่ขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ตำรวจถึง 3 ขั้นตอน คือ ตั้งแต่เด็กถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ก่อนการแจ้งข้อกล่าวหา ในชั้นการควบคุมตัว และในชั้นศาล 2 ขั้นตอน คือ การประชุมกลุ่มครอบครัวตามคำสั่งศาล (รับสารภาพ) และเมื่อมีการพิสูจน์ข้อกล่าวหาในศาล และศาล

ยังไม่ได้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่รุนแรงออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติ

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีดุลยพินิจเพื่อทำการประชุมกลุ่มครอบครัวเองได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาล โดยปรึกษากับผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน (Youth Justice Coordinator) ได้โดยตรง ในขั้นตอนตั้งแต่เด็กถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ขั้นตอนก่อนการแจ้งข้อกล่าวหา และขั้นตอนการควบคุมตัว

กรณีความผิดเล็กน้อยจะใช้วิธีการดักเตือนอย่างไม่เป็นทางการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีการพิจารณาถึงความเหมาะสม หรือความจำเป็นในการนำมาตราการว่ากล่าวตักเตือนอย่างไม่เป็นทางการมาใช้แก่เด็กและเยาวชนหรือไม่ โดยพิจารณาความร้ายแรงของความผิด สภาพของความผิด และจำนวนการกระทำความผิดครั้งก่อนๆ ที่ได้กระทำความ

กรณีความผิดที่รุนแรงขึ้น แต่การดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งตัวเด็กหรือผู้เยาว์ไปยังเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเยาวชน (Youth Aid Officer) เพื่อพิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมมาใช้กับเด็กและเยาวชน เฉพาะกรณีที่เด็กหรือเยาวชนยอมรับผิดหรือเมื่อความผิดได้รับการพิสูจน์แล้วว่ากระทำความผิดโดยเด็กหรือเยาวชน ตำรวจอาจให้มีการนำประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ได้ โดยเรียกการประชุมกลุ่มดังกล่าวนี้ว่า การประชุมกลุ่มครอบครัวในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ (Informal) ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ประสานงานยุติธรรมเยาวชน

กรณีที่เป็นการผิดร้ายแรง ภายหลังจากที่ได้มีการปรึกษากับผู้ช่วยเหลือเยาวชน และผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชนแล้วว่า การดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เด็กหรือเยาวชนจะถูกใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว

ซึ่งในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีเจ้าหน้าที่ตำรวจก็สามารถตั้งข้อหาได้หากเห็นว่า เด็กนั้นเกินเยียวกว่าที่จะใช้มาตรการดักเตือนและการลงโทษอย่างไม่เป็นทางการของตำรวจ หรือในระหว่างการประชุมกลุ่มครอบครัว เห็นสมควรตรงกันว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดควรที่จะถูกดำเนินการทางศาล คดีก็จะเข้าสู่กระบวนการทางศาลเด็กและเยาวชนต่อไป

จากการศึกษาการนำมาตราการพิเศษของประเทศนิวซีแลนด์ทำให้เห็นว่า ประเทศนิวซีแลนด์ให้ความสำคัญกับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากกว่าที่จะมุ่งเน้นการลงโทษ และมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติได้รวดเร็ว ตั้งแต่ขั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยนำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาใช้ในแทบทุกขั้นตอนระหว่างการดำเนินคดี ทำให้สามารถเบี่ยงเบนคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติได้ตลอดกระบวนการ

ส่วนมาตรการทางเลือกหรือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในชั้นก่อนฟ้องของประเทศไทยพบว่า มาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 บัญญัติให้นำมาตรการพิเศษในชั้นก่อนฟ้องมาใช้ โดยมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่จะใช้ดุลยพินิจพิจารณาในชั้นตอนเดียว ทำให้เด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องถูกสอบสวนอย่างเร่งรีบและนำตัวไปควบคุมไว้ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เพื่อรอการพิจารณาจากผู้อำนวยการสถานพินิจ โดยที่ไม่มีการคัดกรองหรือเบี่ยงเบนคดีตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเด็กและเยาวชนจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่รัฐแทนครอบครัว เช่น สถานแรกรับสถานพินิจ แม้ว่าบางกรณีอาจให้มีการประกันตัวได้ แต่ขั้นตอนเหล่านี้ก็สร้างความยุ่งยากให้เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ทำให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นมีโอกาสเรียนรู้ เสียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้โดยง่าย โดยเฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในลักษณะไม่รุนแรง หรือต้องเข้ามารับรู้ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งไม่เป็นการดีสำหรับเด็กและเยาวชนเลยในการที่จะต้องถูกควบคุมตัวไว้รวมกัน โดยไม่มีการคัดกรองเสียก่อน อาจทำให้เด็กและเยาวชนมีมลทิน เกิดตราบาปในจิตใจ ทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้พฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเป็นอาชญากรในอนาคต สามารถกระทำผิดลักษณะรุนแรงขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งปัญหาดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในสังคม

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาควรนำมาใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามปกติให้มากที่สุด เพื่อให้ชุมชนและครอบครัวร่วมกันบำบัด แก้ไขความประพฤติของเด็กและเยาวชนเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการยุติธรรมที่จะสามารถคัดกรองเด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติที่ไม่รุนแรงออกจากกระบวนการได้โดยไม่ต้องให้เด็กหรือเยาวชนเข้ามารับทราบถึงกระบวนการขั้นตอน และสามารถที่จะช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายได้รวดเร็ว

ส่วนข้อจำกัดในการเข้าสู่มาตรการทางเลือกของเด็กและเยาวชนพบว่า ในประเทศนิวซีแลนด์มีการกำหนดเงื่อนไขคดีที่จะเข้าสู่มาตรการพิเศษไว้กว้างๆ โดยกำหนดให้นำมาใช้กับกรณีความผิดที่มีความร้ายแรงทุกประเภท โดยกำหนดประเภทคดีที่ห้ามใช้ไว้เป็นข้อยกเว้น คือ ความผิดฐานฆ่าคนตาย ฐานทำให้ผู้อื่นตายโดยไม่เจตนา และความผิดเกี่ยวกับการจราจรที่ไม่มีโทษจำคุก รวมถึงไม่มีข้อจำกัดว่า มาตรการพิเศษจะต้องกระทำเฉพาะคดีที่เป็นการกระทำความผิดเป็นครั้งแรก แสดงให้เห็นว่า การกำหนดเงื่อนไขของประเทศนิวซีแลนด์ ที่นำมาตรการทางเลือกมาใช้กับคดีร้ายแรงทุกประเภทเป็นการเปิดโอกาสการเข้าถึงมาตรการทางเลือกของเด็กและเยาวชนอย่าง

เท่าเทียมกัน และเกิดความยืดหยุ่นต่อผู้พิจารณาการเข้าสู่มาตรการทางเลือก เพื่อใช้พิจารณาประวัติ ความประพฤติ ปัจจัยที่เป็นสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนเป็นรายเป็น รายบุคคลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น คดีอาญาบางประเภทที่มีโทษสูง แต่พฤติกรรมไม่เป็นอันตรายต่อ สังคมก็ยังมีโอกาสเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาได้ แต่ทั้งนี้ ประเทศนิวซีแลนด์ก็ยัง วางข้อจำกัดไว้เอาไว้ว่า มาตรการทางเลือกจะไม่ถูกนำมาใช้กับคดีฆ่าคนตายโดยเจตนาและไม่ เจตนา เพื่อไม่ให้มาตรการดังกล่าวถูกนำไปใช้กับความผิดร้ายแรงที่ขัดต่อความรู้สึกของสังคม

ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทยยังขาดความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขในการ เข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กรณีการกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่มาตรการพิเศษแทน การดำเนินคดีอาญา โดยใช้เกณฑ์อัตราโทษจำคุกอย่างสูง และกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องไม่เคย ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดย ประมาทหรือความผิดลหุโทษ กล่าวคือ

กรณีการกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยใช้เกณฑ์ อัตราโทษจำคุกอย่างสูง การกำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยใช้ เกณฑ์อัตราโทษจำคุกอย่างสูง โดยไม่มีข้อยกเว้นทำให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไม่ สามารถใช้กับคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดได้อย่างกว้างขวาง เพราะในบางคดีแม้เป็นการ กระทำความผิดที่มีอัตราโทษสูง แต่พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนไม่มีความรุนแรงกลับไม่ได้รับการ แก้ไขบำบัด ฟื้นฟูแต่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามปกติ ทำให้เด็กและเยาวชนเข้ามารับรู้ กระบวนการต่างๆ และอยู่รวมกลุ่มกับเด็กและเยาวชนที่ก่อคดีอื่นๆ ย่อมเกิดปัญหาการเลียนแบบ พฤติกรรมที่ไม่ดี และปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนล้นสถานพินิจ คดีล้นศาล และการกระทำ ความผิดซ้ำของเด็กและเยาวชน

แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา สมควรที่จะมีเงื่อนไขในการ จำกัดประเภทคดีไว้ เพื่อไม่ให้มาตรการดังกล่าวเป็นช่องทางหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินคดีของเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงและขัดต่อความรู้สึกของชุมชนและสังคม ผู้เขียนจึงมี ความเห็นว่า การใช้อัตราโทษจำคุกเป็นเงื่อนไขในการจำกัดประเภทคดีสามารถทำได้ แต่จะต้อง กำหนดข้อยกเว้นให้ผู้อำนวยการสถานพินิจสามารถใช้ดุลยพินิจได้ แม้ว่าเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ที่สูง แต่พฤติการณ์ของเด็กและเยาวชนไม่เป็นอันตรายหรือเป็นการกระทำด้วยความจำเป็น

รวมทั้งประเทศไทยยังได้กำหนดเงื่อนไขของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาไว้ว่า เด็กหรือเยาวชนต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ จึงจะสามารถเข้ารับการพิจารณาจาก ผู้อำนวยการสถานพินิจ เป็นการนำประวัติการกระทำความผิดอาญาของเด็กหรือเยาวชนไปพิจารณา

ให้เป็นผลร้ายหรือเป็นการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชน ทำให้เป็นการปิดกั้นโอกาสของเด็กและเยาวชนที่จะได้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม ทั้งที่หากนำมาเปรียบเทียบกับเรื่องการรอกการลงโทษตามมาตรา 144 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนจะเคยรับโทษจำคุกหรือโทษอย่างอื่นตามคำพิพากษามาก่อนแล้ว ศาลก็ยังสามารถรอกการลงโทษได้

รวมทั้งมาตรการทางเลือกของประเทศนิวซีแลนด์ที่ถูกนำมาใช้กับคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำทำให้เห็นได้ว่า กฎหมายของประเทศนิวซีแลนด์มุ่งที่จะแก้ไขและให้โอกาสกลับตัวแก่เด็กและเยาวชนตลอดเวลา แม้ว่าเด็กนั้นจะเคยกระทำความผิดมาก่อน ด้วยเหตุผลที่ว่าให้ความสำคัญของเด็กและเยาวชน จึงต้องการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีต่อไป กฎหมายจึงให้ความสำคัญคุ้มครองแก่เด็กและเยาวชนเป็นพิเศษ มีวิธีผ่อนผันบรรเทาโทษให้โอกาสกลับตัว ในกลุ่มเด็กกระทำความผิดด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือกระทำความผิดเพราะสภาพแวดล้อม

ดังนั้น เพื่อให้ปัญหาขั้นตอนการนำมาตรการพิเศษมาใช้ และความเคร่งครัดในการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับตัวเด็กและเยาวชน ในการใช้มาตรการพิเศษได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน จึงควรมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษให้เกิดความเหมาะสม

สิ่งที่ผู้เขียนได้ศึกษาและนำเสนอในสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งของการปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในรูปแบบของการเสนอทางเลือกที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา” ในชั้นก่อนฟ้องคดี เพื่อให้มาตรการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เสริมกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้เหมาะสมมากขึ้น

ทั้งนี้ ในประเทศนิวซีแลนด์ได้ให้ความสำคัญกับการใช้มาตรการทางเลือกในการหันเหเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมปกติ แทนการควบคุมตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานที่คุมขัง เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาค่าแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรการทางเลือกที่ใช้หันเหเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมปกติของประเทศนิวซีแลนด์ และเห็นว่าหากนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย การแก้ไขปัญหาค่าเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของเด็กและเยาวชนก็น่าจะประสบผลสำเร็จเช่นเดียวกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

ด้วยเหตุที่พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่เกี่ยวข้องกัมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องของประเทศไทยยังขาดความเหมาะสม อีกทั้งการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนยังมีเพียงขั้นตอนเดียว ทำให้การแก้ไขปัญหาคriminalกระทำคามผิดของเด็ก หรือความแอ็ดคของสถานพินิจ ปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลเยาวชนยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนเห็นว่าจำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมในการปรับปรุงขั้นตอน และหลักเกณฑ์การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังนี้

1) สมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยเพิ่มมาตรา 70/1 เพื่อให้อำนาจพนักงานสอบสวนนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในขั้นตอนการแจ้งข้อกล่าวหาได้ ดังนี้

1.1) เพิ่มเติมมาตรา 70/1 กรณีเป็นคดีที่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 86 เฉพาะกรณีที่เด็กหรือเยาวชนรับสารภาพ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดำเนินการมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีแก่เด็กและเยาวชนได้ โดยให้ดำเนินการประชุมผู้เสียหาย นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ พนักงานอัยการ ผู้แทนชุมชน ผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชน และเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อหาแนวทางการจัดกิจกรรมตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งนี้ต้องได้รับอนุญาตจากผู้เสียหาย

หลังจากที่ทุกฝ่ายเห็นชอบ ให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวน และดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หลังจากที่ได้ดำเนินการตามแผนสำเร็จ หากเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นมีความสำนึกในการกระทำ และกลับตัวเป็นพลเมืองดีแล้วให้ทำรายงานการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสนอพนักงานอัยการ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้พนักงานสอบสวนปิดสำนวน แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นสมควรถูกดำเนินคดีต่อไปก็แจ้งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนตามปกติ

2) สมควรแก้ไขพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 วรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขในการเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

2.1) เพิ่มเติมข้อความ “เว้นแต่เป็นการกระทำโดยประมาท และการดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์สาธารณะ” ต่อท้ายการกำหนดอัตราโทษขั้นสูง

2.2) ยกเลิกข้อความ “เด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

กฎหมายเดิม

มาตรา 86 วรรคหนึ่ง ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อค้ำเนินถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย

กฎหมายที่แก้ไข

มาตรา 86 วรรคหนึ่ง ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม (เพิ่มเติม) “เว้นแต่กรณีเป็นการกระทำโดยประมาท และการดำเนินคดีอาญาไม่เป็นประโยชน์สาธารณะ” (ตัดออก) ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี เมื่อค้ำเนินถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและ

สังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา ทั้งนี้ การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชนด้วย